

GIFGRF

**AVRUPA BİRLİĞİ’NİN (AB)
YATIRIM, TİCARET VE EKONOMİ
ALANLARINDAKİ SON
ANLAŞMALARİ ÇERÇEVESİNDE
TÜRKİYE-AB İLİŞKİLERİNDE
YENİ ARAYIŞLAR**

**GLOBAL İLİŞKİLER FORUMU (GİF)
ÇALIŞTAY RAPORU
ŞUBAT 2026**

Avrupa Birliği'nin (AB) Yatırım, Ticaret ve Ekonomi Alanlarındaki Son Anlaşmaları Çerçevesinde Türkiye-AB İlişkilerinde Yeni Arayışlar

Şubat 2026

Uluslararası sistem, büyük güç rekabetinin derinleştiği, güvenlik ve ekonomik dayanıklılık kaygılarının arttığı, ekonomi, yatırımlar ve ticaret alanlarının giderek siyasal ve jeopolitik mülahazalar çerçevesinde araçsallaştırıldığı bir dönüşüm sürecinden geçmektedir. Beşinci yılına giren Rusya-Ukrayna savaşı, Gazze'deki insanlık dramı, Latin Amerika, Asya Pasifik ve daha genel olarak Orta Doğu'da yaşanan baş döndürücü gelişmelerin yanı sıra ABD Başkanı Trump'ın uluslararası yatırım ve ticaret dahil olmak üzere değişken politikaları, Çin boyutu, teknolojik gelişmelerin getirdiği değişim ve uluslararası örgütlerin etkisizliği dünyanın dengesini bozmuştur.

Bu gelişmeler Avrupa Birliği'ni siyasal, ekonomik ve güvenlik açılarından yeni arayışlara sevk etmiştir. Bu yeni arayışların bir kısmı, katılım müzakereleri, siyasal diyalog ve Gümrük Birliği'nin güncellenmesi gibi konuların akim kaldığı bir ortamda, Türkiye'nin ulusal menfaatlerini olumsuz etkileyebilecektir. Yeni dinamikler karşısında bir bakıma içe kapanarak kendi konum, yönelim ve yaklaşımlarını tekrar irdeleme sürecine giren AB bünyesinde, ABD'nin de etkisiyle, kimliğe dayalı muhafazakâr ve korumacı eğilimlerin yükseldiği görölmektedir.

AB'nin uzun yıllar sonrasında Mercosur ve Hindistan gibi ölkelerle yürüttüğü yeni nesil anlaşmalar ölkemizde AB ile olan ilişkilerimizi yeniden tartışılır hale getirmiştir. Resmi söylemde açık ticaret vurgusu sürse de özellikle sanayi politikasını güçlendiren ve yerel üretimi önceleyen "Made in Europe" yaklaşımı da özellikle Türk iş dünyası ve ekonomik aktörler nezdinde ek bir tedirginliğe yol açmış olup dikkatle izlenmeli ve Türkiye'nin AB ile olan ortaklık hukuku çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Bu gelişmeler, AB ile yüksek düzeyde ekonomik entegrasyona sahip Türkiye açısından yapısal riskler doğurmaktadır. Gümrük Birliği kaynaklı asimetrliler ve AB'nin, giderek "tarife dışı engel" mahiyetine bürünmeye başlayan yerel üretimi önceleyen politikaları, Türkiye'nin Avrupa imalat sanayi, tedarik ve değeri zincirlerindeki konumunu ve AB pazarına fiili erişim kapasitesini orta-uzun vadede ciddi ölçüde zayıflatma potansiyeline sahiptir. Diğer yandan, iş insanları ve ticaret erbabının vize ile ilgili sıkıntıları, Türkiye'nin dış ticaretine engel olacak bir mahiyet kazanmıştır.

Geçmişte de Türkiye ile AB arasındaki yatırım ticaret gündemine konu olan kara yolu taşımacılığında yaşanan sıkıntılar halen ortadadır.

Tüm bu nedenlerden dolayı, AB'nin son haftalarda aldığı ve almakta olduğu kararlar; Türkiye'nin kazanılmış haklarına ve Türkiye-AB arasındaki kurumsal ilişki ve işleyişe uygunluk ile “*pacta sunt servanda*” ilkesine riayet edecek şekilde dikkatle takip edilmelidir. Türkiye'nin ekonomik ve güvenlik çıkarlarını gözetken öneriler geliştirilmeli ve bu öneriler Avrupalı muhataplara etkin biçimde anlatılmalıdır.

Konu sadece on yılı aşkın süredir başlatılamayan Gümrük Birliği güncelleme müzakerelerinin ötesinde olup, **Türkiye-AB ilişkilerinin mevcut koşullar ışığında yeniden gözden geçirilmesini zaruri kılmaktadır.** Global İlişkiler Forumu (GİF) tarafından hazırlanan, Türkiye-AB ilişkilerinde ilerleme ve kazanım sağlanmasına yönelik politika önerileri sunan Haziran 2021¹ ve Mart 2025² tarihli **GİF Özel Raporları halen geçerliliğini korumaktadır.** Bununla birlikte, son gelişmeler her iki taraf açısından ortaya çıkabilecek olası maliyetlerin daha açık biçimde analiz edilmesini gerekli kılmaktadır.

Türkiye-AB İlişkilerinde Siyasi Engeller

Türkiye-AB ilişkileri son yıllarda yapısal bir durağanlık döneminden geçmektedir. Üyelik müzakereleri fiilen durmuş, vize muafiyeti sürecinde gerekli kriterler tamamlanmamış, üst düzey siyasi diyalog mekanizmaları sınırlı ve düzensiz biçimde işlemektedir. Bu tablo içerisinde, ilişkilerin en somut ve teknik başlığı olarak karşılıklı yarar sağlayan Gümrük Birliği'nin güncellenmesi öne çıkmaktadır.

Ancak Gümrük Birliği'nin güncellenmesi süreci, teknik bir ticaret reformu olmanın ötesinde **siyasi koşulluluk tartışmalarına** konu olmuştur. 2018 yılında hukukun üstünlüğü ve temel haklar alanındaki değerlendirmeler çerçevesinde sürecin askıya alınması, 2020 yılında güncellenmenin Doğu Akdeniz bağlamındaki gelişmelere bağlanması, 2021'de ise ilerlemenin Konsey'in siyasi yönlendirmesine tabi olduğunun vurgulanması, sürecin hukuki bir zeminden ziyade konjonktürel siyasi değerlendirmelere bağlı ilerlediğini göstermektedir. Bu durum, öngörülebilirlik ve karşılıklı güven açısından soru işaretleri doğurmaktadır.

¹ Global İlişkiler Forumu (GİF), Türkiye - Avrupa Birliği İlişkileri için Yol Haritası, GİF Özel Raporu No:3, Haziran 2021, https://www.gif.org.tr/files/TR-AB_YolHaritasi.pdf

² Global İlişkiler Forumu (GİF), Katılım Müzakerelerinin 20. Yılında Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerini Yeniden Canlandırmak: Yeni Bir Yol Haritası, GİF Özel Raporu No:4, Mart 2025, <https://www.gif.org.tr/files/gif-ab-turkiye-ozel-raporu.pdf>

Ayrıca, 2015 yılında üzerinde mutabık kalınan müzakere yol haritasının, aradan geçen on yılda küresel ticaretin yapısal dönüşümü nedeniyle önemli ölçüde eskidiği değerlendirilmektedir. Dijital ticaret, yeşil dönüşüm, tedarik zinciri dayanıklılığı ve stratejik sektörlerdeki yeni düzenlemeler mevcut çerçevenin güncellenmesini zorunlu kılmaktadır. AB'nin üçüncü ülkelerle yaptığı ticari anlaşmaların benzerlerini Türkiye de Gümrük Birliği nedeniyle yapmak zorundadır. Ancak üçüncü ülkeler bundan genelde kaçınmaktadır. Siyasi tıkanmanın kısa vadede aşılması güç görünse de Gümrük Birliği için **teknik düzeyde güncellenmiş bir çalışma zemininin kurumsal kanallar üzerinden sürdürülmesi**, karar anı geldiğinde hazır bir müzakere altyapısı oluşturabilir.

Hindistan ile yürütülen müzakereler bağlamında bazı değerlendirmeler, AB tarifelerinin düşük düzeyi nedeniyle Türkiye açısından kısa vadeli pazar kaybının sınırlı olacağını ileri sürmektedir.³ Ancak bu yaklaşım, orta-uzun vadede ortaya çıkabilecek rekabet baskısını, asimetrik etkileri ve AB üzerinden üçüncü ülke menşeli ürünlerin Türkiye pazarına yönelmesiyle oluşabilecek trafik sapması riskini yeterince dikkate almamaktadır. Diğer yandan, özellikle emek yoğun birtakım sektörlerde, imalat sanayinde, kimya, ilaç, plastik gibi sektörlerde, diğer gelişmekte olan ülkelerle birlikte Hindistan, Türkiye'nin uluslararası pazarlarda rakibidir. Bu nedenle, özellikle emek yoğun sektörler ciddi yatırım, üretim, istihdam kaybına uğrayabilecektir.

Gümrük Birliği'nin önündeki en önemli engel Kıbrıs meselesidir. Türkiye'den istenen 2004 yılında verilen taahhüt karşılığında Gümrük Birliği'nin tüm AB üyelere, yani GKRY için de uygulanmasıdır. GİF'in her iki raporunda da GKRY'e "tanıma" olmaksızın uygulanabileceği belirtilmiştir.⁴ Türkiye ayrıca bu amaçla geçmişte değişik çözümler önermiştir. Karşılıklı mutabakat sağlansa dahi müzakereler uzun sürecektir. 2015'te kabul edilen yol haritasının güncellenmesi, yeni sektörlerin değerlendirilmesi ve ardından müzakerelere geçilmesi şeklindeki bir sürecin önünde ise **siyasi bir engel bulunmamaktadır.**

Avrupa Komisyonu'nun Genişlemeden Sorumlu Komiseri Marta Kos 6 Şubat'ta yaptığı Ankara ziyaretinde yine AB'nin önceliklerine değinmiş ve kamu alımları başlığı ön plana çıkmıştır. Gümrük Birliği'nin güncellenmesi amacıyla ele alınması öngörülen konulardan biri zaten kamu alımlarıdır. Ayrıca üyelik müzakereleri çerçevesinde kamu alımları faslının önünde 2016 yılına kadar siyasi bir engel bulunmamaktaydı. **AB burada yine seçici davranmaktadır.**

³ Anadolu Ajansı, "Ticaret Bakanı Bolat: Gümrük Birliği'nin Türkiye Ekonomisinin Aleyhine İşlediği Görüşleri Gerçeklerden Kopuk," 31 Ocak 2026, <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/ticaret-bakani-bolat-gumruk-birliginin-turkiye-ekonomisinin-aleyhine-isledigi-gorusleri-gerceklerden-kopuk/3816258>

⁴ Global İlişkiler Forumu (GİF), 2025, sf. 26. <https://www.gif.org.tr/files/gif-ab-turkiye-ozel-raporu.pdf>

Neticede Komiserin ziyareti sonrasında Gümrük Birliği için yapılan AB açıklaması oldukça zayıf kalmıştır: “Gümrük Birliği’nin modernizasyonunun önünün açılmasına katkıda bulunmak amacıyla birlikte çalışma konusundaki iradelerini ortaya koymuşlardır.”⁵

Genel tablo, taraflar arasında derinleşen bir **güven eksikliğine** işaret etmektedir. Diplomatik temaslar sürmekle birlikte, ilişkilerin stratejik bir vizyonla yeniden tanımlanmasına yönelik somut adımlar sınırlıdır. Bununla birlikte SEPA⁶ ve *roaming*⁷ gibi vatandaşların doğrudan hissedebileceği başlıkların “pozitif gündem” içinde paketlenmesi, kısa vadeli güven inşası açısından işlevsel olabilir. Ancak yapısal konular, ortada durmaktadır. AB ile Türkiye arasındaki siyasi diyalog eksikliği, konuların “teknik” düzeyde ve AB Komisyonu ile ele alınıyor oluşu, ilişkileri daha olumlu bir seviyeye yönlendirmemektedir. Söz konusu durum, Türkiye’de toplumun AB’ye bakışını da son derece menfi şekilde biçimlendirmektedir.

Küresel düzeyde “dijital ve finansal egemenlik” kavramının öne çıktığı; yapay zekâ merkezleri, yarı iletken üretimi ve uzay ekonomisi gibi alanların klasik ticaret başlıklarının ötesinde stratejik önem kazandığı bir dönemde, bu alanlarda geliştirilecek iş birliği Türkiye ile AB’nin birbirine daha fazla yakınlaşmasına katkı sağlayabilir.

Konu sadece Gümrük Birliği değildir

Türkiye-AB ilişkilerinin yalnızca Gümrük Birliği’ne indirgenmesi, mevcut kurumsal ve hukuki boyutu aşındırmasının yanında, mevcut küresel ortamda Türkiye-AB arasındaki ortaklığın güvenlik, dış siyaset, teknoloji, bağlantısallık, toplum, imalat ve tedarik zincirlerine entegrasyon gibi yapısal alanlardaki ortaklığı da sınırlayacaktır.

Mevcut durum kısa vadede yönetilebilir görünse de küresel sistemin hızla değiştiği bir dönemde bu durağanlığın sürdürülebilirliği tarafları uzaklaştıracaktır. Bu bağlamda Türkiye-AB ilişkilerinin yalnızca ticari değil; sanayi entegrasyonu, ekonomik güvenlik ve stratejik konumlanma boyutlarıyla ele alınmasına ihtiyaç vardır. Karşılıklı güven yeniden oluşturulmalıdır.

Yukarıda izah edilen mevcut durumda siyasi tıkanmanın kısa vadede aşılması **irade olmaksızın** zor görülmektedir. Bu durumda Gümrük Birliği’nin güncellenmesi için asgaride teknik düzeyde hazırlık çalışmalarının yeniden başlatılması değerlendirilebilir. 2015’te üzerinde mutabık kalınan çerçevenin güncellenmesi, hizmetler, dijital ticaret, yeşil dönüşüm ve tedarik

⁵ “They shared a willingness to work for paving the way for the modernization of the Customs Union...” Daily Sabah, “Türkiye, EU Stress Will to Work toward Customs Union Update,” 6 Şubat 2026, <https://www.dailysabah.com/business/economy/turkiye-eu-stress-will-to-work-toward-customs-union-update>

⁶ Single Euro Payments Area – Tek Euro Ödeme Alanı

⁷ Mobil operatörün kendi kapsama alanı dışına çıktığında, başka bir ülkenin operatörü üzerinden şebekeye bağlanma hizmeti.

zinciri dayanıklılığı gibi yeni başlıkların teknik olarak çalışılması, siyasi karar anı geldiğinde hazır bir müzakere zemini oluşturabilir. Bu yaklaşımın düşük görünürlikle ve **mevcut kurumsal düzeyde sürdürülmesi**,⁸ sürecin siyasi dalgalanmalardan daha az etkilenmesini sağlayabilir.

Gümrük Birliği güncellenmesinin önündeki temel siyasi engel olan GKRY meselesine ilişkin olarak **tanıma anlamına gelmeyecek şekilde daha önceden olduğu gibi limanların açılması** yeniden değerlendirilebilir.

SEPA'ya dahil olma, *roaming* düzenlemeleri, vize sürecinde ilerleme ve Gümrük Birliği modernizasyonu gibi başlıkların bir “paket yaklaşımı” içinde ele alınması, ilişkilerin siyasi atmosferini yumuşatabilecek bir araç olabilir. Vatandaşların doğrudan hissedebileceği kazanımların teknik ilerleme başlıklarıyla eş zamanlı ilerletilmesi, kamuoyu desteği açısından önem taşıyabilir. Bununla birlikte unutulmaması ve bir kenara bırakılmaması gereken husus, Türkiye'nin Ankara Anlaşması'na dayanan hak ve menfaatleridir.

AB'nin öncelik verdiği alanlar yalnızca ticaretle sınırlı değildir. Savunma iş birliği, tedarik zinciri güvenliği, dijital egemenlik, yapay zekâ, yarı iletkenler ve bağlantısallık projeleri Birliğin yeni stratejik gündemini oluşturmaktadır. Türkiye'nin bu alanlarda Avrupa değer zincirlerine sağlayabileceği katkıyı netleştirmesi önem taşımaktadır. Türkiye'nin jeopolitik konumu, Doğu-Batı ticaretindeki en kısa, güvenli ve güvenilir yolu tesis etmektedir. Son yıllarda hayata geçen altyapı yatırımları, ABD'nin Güney Kafkasya'da hayata geçirmeye çalıştığı koridor projeleri, bağlantısallık anlamında da Türkiye'yi öne çıkarmaktadır.

AB'nin Güney Kafkasya ve Orta Asya'ya yönelik artan ilgisi bağlamında Türkiye, bağlantısallık perspektifinde kilit bir stratejik ortak konumundadır. Dış politikada Avrupa Birliği, **dış ve güvenlik politikası hedeflerini paylaşan benzer görüşe sahip ortaklarla** birlikte çalışma önemini vurgularken⁹ Türkiye de buna katkıda bulunabilir. Bu çerçevede, AB'nin de Rusya ve ABD politikaları nedeniyle gözden geçirmekte olduğu güvenlik mimarisi tartışmalarında **Türkiye'ye önyargısız politika üretmesi** gerekir.

Küresel konjonktür, AB ve Türkiye'yi daha önce olmadığı kadar birbirine yaklaştırma potansiyelini taşımaktadır. AB ve Türkiye'nin bu uluslararası ortamda birbirlerine olan ihtiyacı açık ve ortadadır. Nihayet ekonomik entegrasyonun sürdürülebilirliği, yalnızca dış müzakere dinamiklerine değil, **Türkiye'nin iç reform gündemine de bağlıdır**. Yatırım ortamının öngörülebilirliği ve hukukun üstünlüğü alanındaki gelişmeler, hem ekonomik ilişkileri hem de

⁸ Ortaklık Konseyi ve Ortaklık Komiteleri yıllardır çalıştırılmamaktadır.

⁹ Council of the European Union, European Council Conclusions on European Defence and Security, 26 June 2025, Press Release 536/25, 26 June 2025, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/06/26/european-council-conclusions-on-european-defence-and-security/pdf/>

güvenlik iş birliğini doğrudan etkilemektedir. Bu alanlarda atılacak adımlar, Türkiye'nin müzakere kapasitesini güçlendirecektir.